

Den mindste modstand / Nejmenší odpor

Adda Djørup

*(1972) debutovala v roce 2005 sbírkou básní nazvanou **Monsieurs monologer. Její díla pojednávají povětšinou o existenciálních tématech, ale nečiní tak bez jemného humoru a „filosofické kousavosti“. Všechny tři publikované texty Addy Djørup byly dánskými kritiky vysoce oceněny. Autorka v současné době pracuje na libretu nové opery a po životě v Madridu a Florencii nyní bydlí v Kodani. Vystudovala literaturu a obdržela cenu od dánské Statens Kunstråd.***

Synopse:

Novela Nejmenší odpor představuje zasvěcený vhled do pozoruhodného roku života jedné mladé ženy. Text pojednává o Emmě, která se oddá silám, jež vedou její život novým směrem. Poté, co po smrti babičky zdědí krásný letní dům, rozhodne se Emma vyrazit na místo a vzít s sebou i urnu s ostatky. Během cesty potkává bohatý pár, který, podobně jako ona sama, pouze proplouvá životem. V momentě, kdy Emma zjistí, že je těhotná, tráví čas s oním párem pobytem v letním sídle. Není si jistá, zda otcem dítěte je onen bohatý muž, nebo její manžel, nacházející se zrovna v Austrálii. Klíčovou charakteristikou novely je její jazyk: vše, a nezáleží na tom, zda jde o pozitivní či negativní stránky života, je popsáno nesentimentálním, přirozeným a reflexivním tónem. Ironie a intelektuální reflexe v textu obsažené nejsou povrchním pozlátkem a vzdáleně připomínají velké evropské autory raného dvacátého století.

Krajina byla zalitá sluncem. Zvlněná pole, krávy na louce a listnaté stromy, které šumivě pěníly a nabízely se podél cesty. Zastavili na odpočívadle u lesa, u jednoho z těch samoobslužných stánků s ovocem, kde jenom vhodíte mince do kasičky a kromě obchodu se můžete těšit i z toho, jak jste poctiví. Emmě bylo jasné, že by se Dagny Dombernovské pohřeb s třemi košíčky jahod a pytlíkem hrachu nelíbil, ale co. Inga a John seděli na zadním sedadle, komentovali vše, co viděli, a z okénka vyhazovali vyjedené lusky. Nad čím se tedy rozčilovat?

Pohřební ústav Jespera Espersena měl mít otevřeno, ale dveře byly zamčené. Poprosili taxikáře o strpení, obešli dům a snažili se najít někoho z personálu. Přišli na dvůr, kde stál zářivý a trochu nonšalantně zaparkovaný pohřební vůz, u zdi několik laviček a řada dobře udržovaných okrasných rostlin v květináčích. Když zaklepali na okna, dveře a zakřičeli několikrát haló, usadili se na lavičky. Společnost jim dělala jen přítulná kočka, která věnovala všechnu svoji lásku Johnovi, třela se po kočičím o jeho lýtka a nakonec si mu lehla k nohám, proboha! Inga si všimla zahradní hadice visící na zdi, vzala košíček a jahody pečlivě umyla. U stolu je pak rozdělovala, jednu Emmě, jednu Johnovi a každou třetí snědla sama. Pojídající jahody seděli každý ve svém vlastním konejšivém tichu. Emma se začala cítit dobře. Na dlouhou dobu – pozorovala vlaštovku létající střídavě mezi krovem a modrým nebem, které se zvětšovalo víc a víc – úplně zapomněla, proč tu sedí.

Okolo jedenácté přijel na kole Jesper Espersen se sáčkem z pekařství na nosiči. Bundu měl přehozenou přes ramena a ze zadní kapsy mu čouhala příšerná kravata. Elegantním švihem seskočil z kola a řekl dobrý den. Ani slovem se nezmínil, že by byli domluveni na dnešek, ale poděkoval za nabídnutou jahodu a pozval je dál. Zdvořile odmítli, zmizel tedy sám uvnitř, aby přinesl urnu a nějaké papíry k podpisu. Když je Emma podepisovala, převzal John urnu (se šroubovacím víčkem, jak jednoduché) a Jesper Espersen jim krátce připomněl formality spojené s rozptýlením popela do moře. Potom podal každému ruku a řekl, že houstičky byly ještě teplé, když je kupoval. Samozřejmě, měli pochopení, i na ně přece čekal taxík.

Taxikář povytáhl obočí, ale zjevně mu vyhovovalo, že se všichni posadili na zadní sedadlo. Emma seděla uprostřed s urnou na klíně. Hladila ji opatrnými pohyby a cítila, jak se (zpopelněná) Dagny Dombernovská uklidnila, i ona se vlastně cítila dobře. Jeli domů v tichosti, John dřímá a Inga byla duchem mimo. Když Emma vystoupila z auta, měla pocit, jako by si domů přivážela novorozeně. Křehký a milovaný uzlíček.

Emma zkoušela různá umístění. Bylo jasné, že Dagny Dombernovská musí mít místo mezi živými. Okenní parapety a stoly byly předem vyloučené, stejně tak televize. Zkusila ji postavit nahoru na knihovnu, ale působilo to příliš riskantně a žalostně zastrčeně.

Na policích knihovny zas příliš náhodně, až lhostejně. Pod zrcadlem příliš dekorativně. Nakonec se rozhodla pro psací stůl a nakázala si, že musí být opatrná, až bude vytahovat ze šuplíku známky. Odnesla lampu a na její místo postavila pompézní kytici, kterou Inga úslužně natrhala v zahradě. John našel v kuchyni podle Emminých pokynů láhev suchého sherry a v tichosti si připili. Emma byla nadmíru spokojená s urnou, kterou vybrala. Byla jednoduchá a vkusná, hodila se do pokoje a vlastně se podobala stylu Dagny Dombernovské. Dagny měla, a to musela Emma podotknout, hned několik důvodů ke spokojenosti.

S příchodem Dagny Dombernovské se v domě rozhostil úžasný klid. Vítr se utišil a dostavila se očekávaná vlna horka. Skutečně, jako by se vše najednou spojilo a červencové dny se změnilý ve složité stroje, jejichž dobře promazaná kolečka do sebe hladce a spolehlivě zapadla, a s potěšením z nesmyslnosti pohybu se rozběhla vstříc srpnu. Emma mohla nyní považovat svůj život za dokonalý, nebýt ještě několika nesplněných pracovních povinností a opakovaných telefonátů od Birthe Bentzonové, vedoucí kanceláře. Nedalo se nic dělat: Emma musela každé odpoledne strávit několik hodin u počítače v kuchyni, zatímco John a Inga zabíjeli čas badmintonem, opalováním a neustále ji rušili svými otázkami. Nemáme ještě jedny boty do vody? Kde můžeme koupit míčky na badminton? A přemlouvali ji k půjčení kola, k hraní kulečnicku v kavárně nebo k obědu u Søs Guldbergové, kam byli pozváni. Víš, že její nejlepší kamarádka je ženou ministra zdravotnictví? lákala ji Inga. Blbost, odpověděla Emma, ministryně zdravotnictví je její nejlepší kamarádka a její manžel tančí jako bůh. Really? řekla Inga, to si budu pamatovat.

Za několik dní přestěhovala Emma svůj pracovní kout do domku pro hosty. Zůstal prázdný poté, co se Inga s Johnem odstěhovali do ložnice v přízemí, kde byla mnohem pohodlnější manželská postel. Emma dávala přednost malému pokoji pro hosty v prvním patře, měl balkón a po ránu tam svítilo sluníčko. Vychnutnávala si tu svá rána s novinami a kávou.

Noviny nahlížely svět z olympských výšin a spolu s výhledem na moře a koruny borovic způsobovaly, že se Emma cítila jako druhý Zeus. Nebo Héra, bohyně s kravským očima.

Dopoledne se setkávali na pláži a procházeli se podél moře až k hotelu a lázeňskému penzionu Helenekilde, který si Inga ke svému nadšení ještě pamatovala. Křídově bílý dům na vrcholu útesu a cesta nahoru po příkrých dřevěných schodech byly stejně pitoreskní jako její romantický vztah k rodné zemi. V nezdolném zasnění nazývala místo jednoduše penzion a u číšníka našla pochopení pro stálou rezervaci stolu u okna s výhledem. Chodili sem na servírovaný brunch a strávili zde vždy několik příjemných hodin. Zpočátku si jednotlivá jídla zdvořile vyměňovali (co bys řekl tomu, když si trochu zobnu), ale brzy zjistili, že tento rituál je zbytečný a brali si vzájemně z talířů to, co měli rádi. Inga zbožňovala míchaná vejíčka, John měl rád všechno fruity and cheesy a Emminou oblíbenou delikatesou byly malé do křupava osmažené párečky, které po ukousnutí vydaly krátké radostné lupnutí. Po jídle se rozešli. Inga se procházela po Hlavní třídě nebo šla do lesa na lišky. Tak radostně si nazula módní holiny a popadla košík, že by Emmě zlomilo srdce, kdyby ji měla upozornit, že ani nepršelo, natož aby sezóna lišek vůbec začala. John s Emmou se vydali domů hrát whist.

Emma dávala přednost sezení ve stínu, John na slunci. Nakonec našli pěkný kompromis pod břízou, která propouštěla právě tolik slunce, aby se Emma, John i jejich hrací stůl mohli koupat v mihotajícím vzorku světla a stínu. Emma přinesla karty, John občerstvení.

V jejich způsobu hry byla nápadná shoda. Ani jeden z nich se nehnal za vítězstvím, nepřetrhli se v počítání karet, v odhadování možností, ani nerovnali vyhrané štychy v úhledné hromádky. Naopak. Hráli ve společném rozjímání o proměnlivosti hry.

Pozorovali, mlčky nebo v hovoru o obyčejnosti života a výjimečnosti hry, jak se na hracím stole v souladu s pravidly whistu pro dva převalovaly vlny jejich myšlení, zatímco se hra blížila k předurčenému konci tak, jak se možnosti vymyšlené pro to stejné jedna po druhé vyřazovaly ze hry a jak hráči s ubývajícími možnostmi přijímali jejich povahu nebo možná dokonce vystupovali jako ony, jako části hry. Přesně. Tak jak byli hrou takřikajíc hráni. Ted' vyhráváš, řekl jeden z nich. Nebo: Možná jsi to měla udělat takhle. Opravdu, mám to změnit? Nevím. Zkus to.

Během hry se Emma naučila o Johnovi několik věcí. Za prvé, že měl životní filosofii a ta byla vytištěna písmem Coca-Cola na tričku, které vlastnil ve dvou různých barvách, v petrolejově zelené a žíhané růžové: Surf the Wave. Jestli Emma zkusila někdy surfovat, řekl během hry,

trumfy byly zrovna kříže a ukázal na svoji hrud' tentokrát v růžové, dá mu jistě za pravdu, že surfování je dokonalým obrazem toho nejlepšího stavu, ve kterém se člověk může nacházet jak fyzicky, tak duševně. Stavu, kdy člověk pouze několika vcelku jednoduchými pohyby udržuje sám sebe na hladině a nechá se nést vpřed po povrchu ohromných sil, které nemůže ovládnout. Takhle s minimální námahou propluje životem, který se jinak může ukázat jako pěkně náročná aféra. O tom on ví své. But don't get me started.

Za druhé, že se John ve svém životě spoléhal na tři vlny, kterým věřil, že ho, jestliže něco nezpacká, donesou hezky a spořádaně až na konec života. První z nich byla sladká Inga, kterou upřímně řečeno miloval pro její dlouhé nohy, zvláštní šarm a navzdory despotické povaze, jejímž nejhorším projevům se naštěstí dalo zabránit zázračnou pilulečkou Prozac. Druhou vlnou bylo jmění Ingina otce, vydělané na lanech a ananasech, nádherná a v tomto světě velmi výjimečná vlna, na které John i Inga mohli společně plout, jak se jim chtělo a kam se jim chtělo. A Bombay Sapphire. Love, money and self-medication, shrnoval John. I'm not gonna ask for more.

Emma byla ohromená. Položila na stůl kárové eso, které John sebral ubohou křížovou trojkou, a ta rozhodla hru v jeho prospěch, 14 ku 12. Prohrála jsi, řekl, a hádal, že si Emma myslí, že se spletl v trumfech nebo že se nechala vyrušit rozhovorem. Právě, smála se Emma a poznamenala, mimochodem to tričko ti sluší. Vážně mu slušelo (a to zelené ještě víc).

V průběhu následující hry se Emma na oplátku přiznala Johnovi ke své vlastní nevinné neřesti, kterou dokonce pojmenovala. Myšlenkový minihédonismus, řekla a vypadala přitom upřímně. Přirovnala bezděčný proud myšlení (nejde přestat myslet, to je nemožné, řekla učeně) k povrchu oceánu a zpozornělé, ale uvolněné vědomí přemýšlejícího k tělu surfaře. Ve styku těchto dvou veličin našla jsem bod nejmenšího odporu, řekla, místo, kde zkušenost bytí je neměnným, přívětivým proudem, který nikdy není ani silný ani slabý, ani příliš vzrušující ani nesnesitelně nudný.

Ovšem, pro zachování metafory, na rozdíl od Johnova surfování, které zdánlivě spočívá na pohybu vpřed a změnách, hledala Emma naopak co nejhlubší stav klidu a monotónnosti a našla jasnou výhodu tohoto mentálního sportu: Člověk není závislý na jiných vlnách než na těch, co má odjakživa u sebe, řekla a názorně si poklepala na čelo. Může to dělat každý, kdykoliv

a kdekoliv, ačkoliv i tady jako všude jinde platí, že jen cvičení dělá mistra. A ty teď na jednoho náhodou koukáš, uzavřela bez falešné skromnosti.

Emma mluvila měkkým, tlumeným hlasem a občas lehce pohupovala volnou rukou ve vzduchu, zatímco klidně sbírala štychy. 17 ku 9, pronesla, prohráváš. John vypadal ospale, ale jeho výraz byl zvláště bdělý, když říkal, že ačkoliv nepochopil, co právě vyslovila, je jasné, že si v hloubi duše rozumějí. A připojil, že jestli Emma dostane někdy v budoucnu chuť, bude mu potěšením naučit ji surfovat, the real stuff. Případně se mohou učit navzájem. Tady se oba zasmáli. Emmě zůstal na tváři polichocený úsměv ještě poté, co smích dozněl a John se přisunul blíž.

Neobjevil se ani nejmenší náznak neobratnosti. John pomohl Emmě galantně ze šatů a kalhotek, pak si jedním pohybem svlékl tričko a trenýrky a odnesl ji do domu, nahoru do pokoje pro hosty, kde bylo teplo a prach líně vířil v pruzích slunce. Během následující hodiny se střídali v prokazování věcné důkaznosti a snové odevzdanosti. Když jejich pohyby ustaly, slunce už do pokoje nesvítilo. Seděli každý na své půlce postele a s úsměvem pozorovali jeden druhého.

GŘ pro vzdělávání a kulturu

Program Kultura

Seriál je připravován Českou kanceláří programu EU Culture ve spolupráci s Institutem umění – Divadelním ústavem a Zastoupením Evropské komise v ČR. O Ceně Evropské unie za literaturu se dozvíte více na www.euprizeliterature.eu, další úryvky laureátů jsou ke stažení na www.programculture.cz/cs/eulp.